
Dwumiesięcznik "Arcana".

Dzieje Najnowsze 29/3, 253-254

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dwumiesięcznik „Arcana”

Od stycznia 1995 r. regularnie ukazuje się w Krakowie dwumiesięcznik „Arcana. Polityka — Historia — Kultura”. Pismo to, rozchodzące się na terenie całej Polski w nakładzie 2200-2500 egz., kontynuuje w pewnej mierze działalność publikowanego od 1983 r., w warunkach podziemnych krakowskiego kwartalnika „Arka”, który od 1990 r. był już wydawany legalnie jako dwumiesięcznik. W tym też czasie uformowała się redakcja, której trzon — od objęcia w 1991 r. stanowiska redaktora naczelnego przez Andrzeja Nowaka (historyka, związanego zawodowo z IH PAN) — tworzą do dziś historycy literatury polskiej: Andrzej Waśko (UJ, zastępca redaktora naczelnego), Wiesław Paweł Szymański (prof. UJ) i Maciej Urbanowski (również UJ), a także romanista Jan Prokop (obecnie prof. WSP w Krakowie), etnolog Leszek Dziegiel (prof. UJ) i teatrolog Elżbieta Morawiec. Wobec utrudnień stawianych redakcji w tym składzie przez wydawcę „Arki” (firma ARKA-Press), które doprowadziły do zagrożenia ciągłości wydawania pisma jesienią 1994 r., redakcja w komplecie podjęła decyzję o dalszym funkcjonowaniu w nowej strukturze, opartej na powołanym w 1994 r. (kierowanym przez Zuzannę Dawidowicz) Wydawnictwie ARCANA.

Powstałe w wyniku tej decyzji nowe pismo — dwumiesięcznik „Arcana” przedłuża ustaloną od początku lat dziewięćdziesiątych linię polityczną swej poprzedniczki: konserwatywną i antykomunistyczną. Jej osnową nie jest jednak polityka bieżąca, czy identyfikacja z którymkolwiek z jej obecnych na polskiej scenie podmiotów, ale formułowany na łamach pisma ogólny program ideowy oparty na próbie obrony pamięci historycznej, ożywienia tradycji narodowych (sięgających czasów I Rzeczypospolitej), odtworzenia wpisanej w nią i w jej katolicki fundament hierarchii wartości i kanonu kulturalnego, wreszcie odnalezienia godnego miejsca dla Polski na międzynarodowej arenie doby postkomunizmu. Wokół tego programu układa się nie tylko publicystyka, ale także strona literacka pisma, zapisywana prozą i poezją takich pisarzy, jak: Jarosław Marek Rymkiewicz, Leszek Elekrowicz, Leszek Długosz, Andrzej Kalinin czy Wojciech Wencel, analiza życia kulturalnego czasów PRL, podważająca ustalony wówczas i obowiązujący w dużej mierze do dziś kanon autorytetów, a także stała krytyka współczesnej postmodernistycznej „kultury modnej” w jej rozmaitych przejawach (szkice Wiesława Pawła Szymańskiego, Jacka Trznadła, Macieja Urbanowskiego, Bohdana Pocięja, Jana Prokopa, Cezarego Michalskiego, Jacka Bartyzela i in.).

Z programem tym jest także związana duża uwaga, jaką pismo koncentruje na problemach historii — nie tylko najnowszej i nie tylko polskiej. Podobnie jak w innych, także w tej dziedzinie stała, poszerzana stopniowo grupą kilkudziesięciu współpracowników, reprezentujących przede wszystkim środowiska naukowe Krakowa i Warszawy (publikowana w numerach 1 i 2 lista honorowych fundatorów współpracowników liczy ponad 50 profesorów z Uni-

wersytetów Jagiellońskiego, Warszawskiego, instytutów PAN, a także innych uczelni). I tak — 0 tradycjach ustrojowych Rzeczypospolitej pisali dotąd na łamach „Arcanów” m.in. Anna Sucheni-Grabowska, Jan Dziegielewski, Marek Barański, Jolanta Choińska-Mika (nr 5 i 15); próbę obrony idei sarmatyzmu podejmuje Krzysztof Koehler w interesującej polemice z Januszem Maciejewskim (nr 1, 7, 15); proces formowania inteligencji polskiej, a także polityki zaborców wobec ludności polskiej w XIX w. analizują m.in. Bohdan Cywiński, Krzysztof Dybciak, Elżbieta Reklajtis, Tadeusz Epsztein (nr 6, 12); historię stosunków Polski z jej sąsiadami w okresie międzywojennym i II wojny światowej omawiają w rozmaitych aspektach m.in. Piotr Łossowski, Marek Kazimierz Kamiński, Andrzej Nowak, Aleksander Achamowicz, Iwo C. Pogonowski (nr 1, 6, 10,14); walkę Polaków przeciw okupacji hitlerowskiej oraz sowieckiej w latach 1939-1949 przypominają m.in. jej uczestnicy — Andrzej Wolski, Tadeusz Kostewicz czy sekretarz S. Mikołajczyka, Mieczysław Dąbrowski (nr 3, 4, 8, 9,16); instalowanie i funkcjonowanie systemu komunistycznego w Polsce przedstawiają w opracowaniach historycznych i wyborach dokumentów m.in. Andrzej Kastory, Zdzisław Zblewski, Jan Prokop, Lecz Kowalski, Leszek Dziegiel (nr 3, 5, 9,10,12,13); przemiany polityczne najnowszej historii Polski, Europy Środkowowschodniej oraz Rosji prezentują i oceniają w przygotowanych dla „Arcanów” tekstach m.in. Jadwiga Staniszkis, Zbigniew Brzeziński, Richard Pipes, Piotr Wandycz, Helene Carrere-d'Encausse, Antoni Dudek, Zdzisław Najder, Bohdan Skaradziński, a uzupełniają swoimi tekstami o pozaeuropejskiej polityce międzynarodowej ostatniego półwiecza m.in. Jakub Polit, Marek Bankowicz, Urszula Doroszevska. „Arcana” publikują także materiały źródłowe — takie jak np. korespondencję Romana Dmowskiego i Jana Żółtowskiego z 1930 r. (nr 11). Ferdynanda Goetla z gen. Władysławem Andersem z 1945 r. (nr 10), Henryka Sienkiewicza z ks. bp. Adamem Stefanem Sapiehą z 1914 r. (nr 15) czy projekt stalinowskiej „reformy” polonistyki Stefana Żółkiewskiego z 1950 r. (nr 14).

Narastająca liczba materiałów prezentujących rozmaite zagadnienia historii, przyciągnięcie do współpracy grona młodych badaczy, penetrujących owocnie otwarte po 1989 r. archiwa, a przede wszystkim przekonanie o zasadniczym znaczeniu ożywiania świadomości historycznej współczesnych Polaków skłoniły redakcję „Arcanów” do decyzji wydawania od drugiego półrocza 1997 r. osobnej serii (zamierzonej jako półrocznik), poświęconej w całości najszerzej pojętej tematyce historycznej. Tematyka ta pozostanie jednak również obecna na łamach „Arcanów”.